

DIARI DE BUJA

DESEMBRE, 1979

BOLLETÍ INFORMATIU DE L'OBRA CULTURAL BALEAR PER ALS SOCIS

DELEGACIO DE BUGER: Carrer Major, 4, 1.er

CAPÇALERA

CA'N GARINDO.

Recó típic de Búger.

L'EXPRESSIVITAT DE LA TOPONIMIA

Hi ha coses dins la vida que degut a la transcendència que tenen, val la pena lluitar-hi rompre-s'hi el cap. El tema de la toponímia local, donat el caire popular que arriba a assolir, té una importància suma, arribant a esdevenir una qüestió importantíssima.

La urgència d'aquesta qüestió, des d'un punt de vista apolític, és imperiosa, ja que distints règims polítics, sense massa escrúpols, havien volgut rebatjar els nostres pobles imposant noms que desfiguraven la identitat dels nostres carrers, barris, viles i ciutats i de la nostra tradició històrica i cultural.

Aquesta actitud dels governs centralistes no és d'ara, encara que aquestes darreres dècades s'havia potenciat al màxim. Des de fa bastants d'anys els noms dels carrers han servit de canals de propaganda, de plataformes d'expressió d'opcions polítiques de partit.

Es tracta, per tant, de recobrar uns noms expressius, que ens recordin fets i personatges de la nostra història, la terra que trepitjam i el llegat cultural dels nostres avantpassats; i no com ha succeït fins ara que tenim taringues de personatges estranys, partidistes i forasters per a la nostra cultura. No és que se tracti d'arrasar-lo tot, no. Se n'han de conservar uns, se n'han de recuperar d'altres i s'han d'esborrar tots aquells que són forans a la nostra terra, que és ben nostra i solsament nosaltres tenim dret a batiar-la.

Tant de bo arribi prest el dia que els bugerrons vegem les nostres places i carrers, retolats, sobre pedra, amb els noms que el poble, fent cas omís de làpides oficials ha seguit usant fins a les hores d'ara. Serà una altra passa ben donada de cara al recobriment de la perduda identitat nacional.

Les raons de la "Part Forana"

*¡Oh tu, el pagès que cantes resignat!
Deixa el mantí i penja ja l'arada
i a trenc de jorn empunya bé la falç:
segant, tot tu has de sentir-te un altre".*

(De Ventura Bassol, a "Les tombes flamejants")

Ja ho era ben sospitosa aquella expressió dels manuscrits medievals que parlaven de "Ciutat i Regne de Mallorca", per que el Regne fos només l'apèndix de la Ciutat.

De fet, ha estat una constant al llarg de la història de Mallorca l'enfrontament —provocat quasi sempre, per forces exteriors— entre Ciutat i Part Forana. Expressió d'aquesta tensió ja foren les revoltes dels pagesos l'any 1450, i la de les germanies de 1521.

La pagesia, delmada per les inseguretats del temps, els bandolers, les pestes i les feixugues càrregues de rendes i tributs, ha sofert durant segles el pes de la injustícia i l'opressió. Va canviant amb el temps la casta dels explotadors —amb tot la casta, que fa classes, continua existint des de l'aristocràcia dels nobles botiflers, a la manipulació i el control dels "tours operators", multinacionals, passant per la nova burgesia desclassada i enriquida amb la vinguda massiva del turisme.

Són innumbrables les pèrdues i les nafres que el règim de la dictadura ha inferit als nostres pobles: manca de consciència dels propis valors, i absorció forçada de models culturals i medis d'expressió estrangers, en el pla ideològic. Despolitització, creació de fantasmes, i por que ens han portat a una clara situació de colonialisme i dependència en el nivell polític. Econòmicament impotents per a l'administració dels propis recursos, servint només com a planter de divises per a les arques de l'estat centralista. Vet ací la configuració d'aquest poble sotmès culturalment, sucursalista i abocat al mercantilisme en nom de les llibertats i el fals progrés d'una minoria. Minoria que ha fet de la nostra terra, una "pobra, bruta, trista, dissortada pàtria...", en els versos d'En Salvador Espriu.

Si tot això és ben evident, també és cert, com diu En Josep

Melià, que "la pagesia ha estat sempre entre nosaltres el poble veritat i la base cultural més consistent i emprenidora (...). Entre les cèl·lules familiars i vilatanes radica la continuïtat del país". Jo, ho don per ben cert. La nostra cultura allunyada dels llocs de poder i dels organismes de govern, ha continuat viva, en la clandestinitat de pobles, llogarets i possessions. La llengua, ignorada als cercles acadèmics de literats de talla provincial, s'ha servada neta i vigorosa a les tonades dels pagesos, les rondalles de les padrines, els jocs dels infants, i els sermons dels vicaris. Els nostres valors de família i poble: la solidaritat i el sentit del compartir la capacitat de treball i de festa, la consciència de ser, en definitiva, és en els pobles on té més arrels i més futur.

Amb tot, el panorama no és afalagador, perquè la nostra entitat de poble, el nostre fet cultural, polític i econòmic, avui no es troba ja sols amenaçat per la ignorància opressora d'una dictadura i d'unes forces col·laboracionistes que li fan el joc, sinó que s'exemplifica el sistema d'influències, i esdevenen determinants i operatius sobre nosaltres, interessos i controls internacionals, difícils de descobrir i més encara de contrarrestar.

Simultàniament, neixen, i precisament a la Part Forana, petits grups, minúscules entitats, inquietes, amb una bona dosi d'obertura a la nostra problemàtica i amb molta capacitat de moviment, que són com a petites llavors d'esperança: L'Obra Cultural Balear s'ha extès i treballa a més d'una dotzena de pobles; motls dels escriptors d'avui provenen de la pagesia; el mateix, en podríem dir dels militants nacionalistes. Diverses vegades el crit i la reivindicació dels pagesos ha arribat a Ciutat, gràcies als esforços d'un sindicat pagès: La Unió de Pagesos de Mallorca

(UPM); l'Església més arrelada en la nostra realitat de poble, ha donat fruit al grup de "capellans de la Part Forana"; van neixent de debò intents de cooperativisme, etc... Ara, no us heu d'estranyar si us dic que jo també crec que l'esperança del nostre poble passa per la capacitat que tindrem en potenciar i consolidar tots aquests esforços.

Ara ens trobam a la vigília d'un estatut d'autonomia que és un intent de formalitzar el camí cap a la normalització del nostre fet nacional. Es un pressupòsit bàsic que l'Estatut parteixi de la realitat de les Illes, per resposta a les necessitats i a la problemàtica d'aquesta realitat. I, un aspecte d'això, és intentar comprendre la "Part Forana" com el que és: una realitat heterogènia (només homogènia si es té a Ciutat, com a punt de referència), capficada i dislocada secularment dins tots els nostres intents de redreçament. Altrament, no es pot enfrontar el camp a la ciutat, els productors als consumidors, ni es pot analitzar la problemàtica pagesa aïllada de tot el conjunt.

L'Estatut ens és una eina urgent i necessària pel recobriment de les nostres Institucions, i dels organismes d'autogovern, però, malgrat això el camí cap a la seva consecució ha d'anar recolzat pel treball popular, no pot ésser el fruit del treball de laboratori dels professionals de la política. Aquest instrument que ens ha de possibilitar en el futur ésser qui som, ha d'estar obert i ha d'ésser críticament elaborat per tots els grups i entitats de ciutadans que volem per aquest poble nostre, un futur, "en l'ordre i en la pau, en el treball, en la difícil i merescuda llibertat". Si ho feim així, haurem recuperat pel futur, la memòria col·lectiva, feta tant sovint d'homes cremats en la incomprensió i en la lluita, de solituds i cementiris, de moltes nits de càtacumbes. Potser, a la fi, haurem atinat un pas cap a l'albada.

Montuïri, novembre 79

Es Carrer Major

"Aquest carrer atreu es poble", aquesta frase es pot sentir pronunciar sovint, referida al carrer Major, i és que per Búger, aquest carrer, que és principal és molt i ja n'hi ha.

Popularment es anomenat també "Sa Plaça", quan lo més comú seria que ho fos amb el nom de "Carrer Major" i quan xerrassim pròpiament de Sa Plaça ho fessim referint-nos a la que es troba davant la Sala, però consuetudinàriament s'ha fet així i probablement, amb tota seguretat així es seguirà fent.

No hi ha cap tipus de dubte que aquest carrer és centre neuràlgic de la vida local, i en ell, per tant es troben la majoria d'establiments públics, és el més transitat, el més cosmopolita, ho és quasi tot pel poble. A noltros, els bugerrons, ens pareix com a una avinguda, degut a la seva eixamplitut. Però això no ho és tot encara, sinó que també acull les festes patronals i populars en el seu pis, s'hi celebren les "Verbenes", s'hi corren les joies, s'hi amollen els focs, etc.

S'estén des de la plaça on hi ha l'Ajuntament fins a l'Església; no podem dir que sigui un carrer dret perquè evidentment no ho és donat que està vinclat per mig, m'atreiria a dir, si tant voleu, que és una sort que quasi mai, cosa

EL CARRER MAJOR AVUI.
Foto feta el dia del Corpus de 1979.

PERSPECTIVA DEL CARRER MAJOR. ANY 1945.
Foto oferida per Mn. Miquel Pol.

que per a ells és un encant i per tant ho és també pel nostre; i més si són com Búger, que es troba damunt es gep d'una muntanyola.

Al llarg de la història ha sofert no pocs canvis d'alineació i rasant. Un dels més considerables fou a la meitat del segle dinou, en temps del batle Pere Josep Mascaró. Per desgràcia aquest projecte no s'acabà de dur a terme.

Cases i carrer guarden una harmonia, un equilibri, formant tot un conjunt de bellesa estètica. Vorerer amples, bon trispol, però... si partim de La Sala per amunt quan som ja a més de la meitat, de cop i resposta començam una costa, i aquesta es torna gratallosa, no essent ja suau i uniforme, pareix que passa cosa rara. Però tot té la seva explicació i en aquest cas he sentit a dir que és aquesta: "Aquest pis es va fer aposta gratallos, i el motiu fou perquè les bísties no hi patinassin, degut a l'inclinació del carrer i a la càrrega que poguessin dur".

Quan som en el peu de l'esmentada costa, si alçam la vista, trobam en el cap del carrer i eixecada damunt pedra viva, l'Església, amb un jardinet al costat, uns graons enmig i a l'altra banda una cisterna, en segon pla, una petita plaça i com a teló de fons la seva façana, grandiosa, sòbria, inmovil, amb la torre del campanar a un costat; en ella un poc més amunt de la meitat llueix un rellotge quadrat, de fons blanc i números negres de tipus romà. En el centre del conjunt, format per la façana i la torre, per damunt el portal major, hi ha la claraboia, de cristall multicolor, encara que des d'enfora no ho

paresqui, sembla l'ull d'un cíclop que vigila passiu la vida del carrer.

A les postrimeries del mes de juny roman engalanat a que es celebren en el poble les festes patronals, durant tot lo que resta d'estiu és un carrer bulliciós, gent que va i ve, cotxes i motes, cadires davant les tavernes, gent que seu a la fresca davant caseva, sobre tot els horabaixes i vespres i sempre n'hi ha de desxondits que xerren i xerren fins a laudates. S'altra cara de sa moneda es l'hivern, tan sols registra tràfic les hores d'anar i venir de la feina, la resta qualque dona que passa atropellada que va a comprar, els al·lots que surten d'escola.

Quan plou dona la sensació que les cases es miren altives dins el mirall format per l'asfalt i l'aigua de la pluja; tot dona una sensació mel·lancòlica i a la vegada agraïda.

Temps passats era molt comú fer el passeig els diumenges horabaixa pel carrer major, la gent deambulava dalt abaix en parsimònia, xerrant i manotejant; per altra banda els al·lots es preocupaven de rompre l'ordre amollant bombetes i altres artefactes. Els mesos d'estiu la Banda de Música local se'n cuidava de l'animació.

Es diu, es comenta,... que altre temps hi havia arbres col·locats en fila a cada banda de carrer. Aquestes moreres tingueren poca durada, una quinzena d'anys després de que el batle republicà les sembràs foren arrebacades degut a la brutor, les arrels que arribaven fins a les cisternes, entre altres inconvenients.

PERE SIQUIER I ALEMANY

Sobre la nomenclatura dels nostres carrers

Des de fa bastant de temps, concretament des del recobriment de les llibertats perdudes, l'Obra Cultural Balear a Búger, en coherència amb l'esperit que anima la seva tasca, tenia en projecte realitzar un estudi seriós, lo més crític possible, damunt la nomenclatura tradicional dels carrers i places de Búger. Per dur-ho a terme ens hem servit de les orientacions metodològiques i tècniques que dona Joan Miralles i Montserrat¹.

Aquest treball pretén arribar al coneixement dels noms dels nostres carrers, abans de l'any 1862, data en què el Governador a través d'una circular (25 d'abril 1862), inserida al B. O. P. n.º 1.862, mana que els carrers siguin retolats i les cases numerades. Serà a partir de llavors quan els Ajuntaments imposaran noms, encara que a vegades repeti els noms tradicionals.

a) ABANS DE 1862

Fins aquesta data el Consistori no intervé en la nomenclatura dels carrers, llevat de l'any 1812 s'acorda dedicar una plaça a la recent aprovada "Constitució". A Búger li dedicaran la plaça de l'Ajuntament, que fins aleshores no n'hi havia, doncs era llogaret de Campanet.

Sabem, però, que a finals del segle XVII, principis del XVIII apareixen llistes de les illes o illetes (cast.= manzanas) de les viles mallorquines². Búger no n'és una excepció; Es Molins, Es Castellet, Es Puig, Son Paulo, Es Revellaret, Es Pous..., són distintes denominacions d'illetes bugerrones.

La nomenclatura urbana, per tant, serà aquella que el poble hagi batejat espontàniament, de la manera que cregui més convenient, fent al·lusió al nom d'un personatge que hi tenguí residència, a qualsevol edifici públic, etc.

Així trobam per primera vegada la distribució dels confreres de la Cofradia de les Animes del Purgatori, l'any 1845, en 15 carrers. Aquests són³:

Carrer de los molins	Carrer del Sr. Ramon
Carrer den Monjes	Carrer del Puig
Carrer den Maneta	Carrer den Dameto y Son Paulo
Carrer Majó	Carrer den Colau
Carrer de Son Xata	Carrer den Lluca
Carrer den Fraxura	Carrer den Garindo
Carrer del Castellet	Carrer de la Plasa Major
Carrer den Mascaró	

Encara ara hi ha carrers que el poble els denomina amb el nom d'una família que hi viu o hi ha viscut. Per exemple deim, carrer de ca's Mestrès al de Sant Llorenç; carrer de ca'n Xarret o de ca'n Felip al de Calvo Sotelo; carrer de ca'n Ruqueta al de General Goded.

Malgrat que al manuscrit que es troba a l'Arxiu de Vivot, any 1834⁴, parli de 6 carrers i una plaça, no és gens ni mica estrany ja que aleshores era molt freqüent agrupar un sector de cases amb un sol carrer, per a afectes diguem-ne "oficials", i en el llenguatge casolà tenia dues o tres denominacions. En quant a la plaça no hi ha dubte que es refereix a la de la "Constitució" o a la "Major", segons el sistema de Govern que hi havia.

b) DE 1862 A 1931

Els primers noms de carrers que dona l'Ajuntament de Búger a arrel de la normativa donada pel Governador de Balears són aquests⁵:

Calle Molinos	Monte	Calle Mayor
Calle Sol	Carretera	Plaza de la Gloria
Calle Pozo Nuevo	San Lorenzo	Sacristán
Calle Horno	Calle Príncipe ⁶	Cura
Plaza Constitución	Calle San Juan	Esperanza
Mascaró	Calle Castillo	Escuela
Santo	Calle Rosario	

Més envant apareixen els noms de: "Calle Agua", "Calle Ramón Llull" i "Calle Sol". El carrer de "Sa Creu", encara que no aparegui, doncs hi ha poquíssims veïns, és d'aquesta època.

En temps del batle, Pere Josep Mascaró, 1869, es realitza un projecte d'alineació i rasant del Carrer Major. Entre altres reformes previstes en aquest esmentat projecte hi havia la de dedicar la Plaça de Sant Pere, a davant l'Església, lloc on vulgarment li denominam Es Sagrat. Però tot això no passà d'un simple propòsit⁷.

Els carrers d'Es Llevant i Ponent no apareixeran explícitament fins a aquesta centúria, ja que queden inclosos en el carrer d'Es Castellet i d'Es Puig, respectivament. Si bé, a unes declaracions de "Riqueza Urbana", 1879, trobades a l'Arxiu Municipal hi ha una insinuació a "Calle Levante".

c) DE 1931 AL 1936

Aquests anys corresponen a la II^a República i hem de dir que han estat dels més ferotges en quant al respecte de la nomenclatura tradicional dels carrers, al menys en lo que pertoca al nostre pble. El Consistori Republicà de Búger en sessió del 27 de febrer de 1932⁸ acordà canviar el nom de dotze carrers i el de les dues places. Quedaren així:

Plaza Constitucion	= Plaza República
Plaza Gloria	= Plaza Constitución
Calle Mayor	= 14 de abril
Calle Cura	= Nicolás Salmerón
Sacristán	= Fermín y Galán
Escuela	= Pi y Margall
Santo	= Blasco Ibáñez
San Lorenzo	= Pablo Iglesias
Ramón Llull	= Francisco Ferrer
Rosario	= Mariana Pineda
Príncipe	= García Hernández
Cruz	= 1 de Mayo
Horno	= Libertad
San Juan	= Manuel Azaña

Mesos més tard per a enaltir al President de la República, Don Manuel Azaña, canvien els dos recents noms que havien donat al de Príncipe i el de San Juan, quedant així: Calle Príncipe es substituït per Manuel Azaña i el de San Juan per García Hernández.

De la resta dels altres carrers n'hi va haver que no se'n escaparen del canvi del Govern Republicà, així en altres sessions canviaren:

Calle de la Esperanza	= Calle Servet
Calle Mascaró	= Largo Caballero
Calle d'Es Puig	= Cervantes

Per tant n'arribaren a canviar disset d'un total de vint i sis carrers.

d) DE 1936 FINS AVUI

Als pocs mesos d'haver-se aixecades les tropes del nou règim, essent batle de Búger En Llorenç Capó Pericàs, acorden canviar el nom de la plaça i el de sis carrers⁹. Heus aquí la llista:

14 de abril	= General Franco
Pl. República	= Plaza Victoria
Francisco Ferrer	= Ramón Llull
Servet	= José María Calvo Sotelo
Carretera	= José Antonio Primo de Rivera
Manuel Azaña	= General Goded
Largo Caballero	= Mascaró

A mesura que se n'haven aclarint les coses recuperen el nom antic els altres carrers: Cura, Sacristán, Escuela, Santo, San Lorenzo, San Juan, Ramón Llull, Rosario, Cruz, Horno.

En temps del manament de Rafel Amengual Rotger, Son Costa, en sessió de 29 d'abril de 1965, s'acordà per unanimitat traslladar el carrer de Ramón Llull, donat que només constava de sis cases, al de l'Escola, ja que era més gran i atopadís¹⁰. Però per determinades raons no es dugué a terme tal projecte. D'haver-se realitzat tal canvi el carrer de Ca'n Dameto —Calle Ramón Llull— l'haguessin dedicat al famós metge bugerró, Joan Femenías Perelló, fill d'aquesta noble família de Ca'n Dameto¹¹.

Al poc temps d'haver pres possessòria com a batle En Rafel Reus Ríos —octubre 1972— una de les tasques més urgents que tenia era la col·locació de retols als carrers i la numeració de les cases, doncs la majoria no en duen. No cal dir que aquestes plaques metàliques desentonen moltíssim en la fesomia del poble.

Aquest mateix batle poc temps abans de deixar l'ajuntament —abril 79— deixa en projecte la nova denominació que tendria la plaça de darrera l'Església, "Plaça de San Pere", encarregant al Rector que realitzàs les gestions necessàries per a adquirir l'esmentat rètol de ceràmica mallorquina; era una manera de retre un homenatge al patró de la Vila i titular de la Parròquia, l'apòstol Sant Pere.

ESTAT ACTUAL DELS CARRERS DE BUGER

Actualment sobre un total de vint i set carrers amb retolació oficial, n'hi ha:

a) Cinc noms de significació política: General Franco, General Goded, Primo de Rivera, Calvo Sotelo, Plaza Victoria.

¹ "Els Carrers de Montuiri. Cap a una nomenclatura popular". Ciutat de Mallorca, 1977.

² LLUC, revista, n.º 685 pàg. 6.

³ Libro de la Obrería de las Almas del Purgatori, n.º 43, 1845-1882. Arxiu Parroquial de Búger. Respectam la grafia original.

⁴ Manuscrit que es troba a la Biblioteca de Vivot, Carrer Zavella, Ciutat de Mallorca. Data de 1834.

⁵ Presos dels llibres dels Confreres que es guarden a l'Arxiu Parroquial de Búger. "Libro de los Cofrades del Santísimo, Rosario y Almas, Búger", N.º 69, sobretot.

⁶ Aquests anys la majoria de viles dedicaren un carrer al Príncep Alfons XII.

⁷ Aquest plans que es troben a l'Arxiu Municipal de Búger foren realitzats per l'Arquitecte de districte dia 18 de maig 1869 i aprovats per la Diputació Provincial en sessió de 15 de febrer de 1871.

⁸ Llibre d'Actes N.º 13, 1931-1933. Arxiu Municipal de Búger.

⁹ Llibre d'Actes N.º 14, pàg. 60 b. Aquesta sessió tingué lloc dia 27 d'octubre 1936.

¹⁰ Llibre d'Actes N.º 21, pàg. 81.

¹¹ Informació facilitada per un empleat de l'Ajuntament d'aleshores.

¹² Encara que oficialment no se li hagi donat el nom de Plaça de Sant Pere, a la placeta de darrera l'Església, noltros ho feim donat que actualment es fan les gestions de reforma.

¹³ "Call Vermell", n.º 0, butlletí informatiu trimestral de l'Obra Cultural a Costitx, pp. 4-8. Set. 1978.

b) Nou noms de caire religiós: San Lorenzo, San Juan, Rosario, Cruz, Cura, Santo, Sacristán, Plaza Gloria i Plaça de Sant Pere¹².

c) Deu noms relacionats amb la topografia, estructura urbana, meteorologia...: Levante, Poniente, Agua, Castillo, Escuela, Molinos, Pozo Nuevo, Sol, Horno, La Puebla.

d) Dos noms d'escriptors: Cervantes, Ramón Llull.

e) Un nom de benefactor: Mascaró.

De cara a una urgent revisió de la toponímia local demanam¹³:

1. Eliminació dels noms dels carrers que són netament partidistes políticament.

2. Dels nou noms de carrers de caire religiós, l'eliminació, per la seva significació imprecisa de "Calle Cura", "Calle Sacristán", i "Calle Santo". La pervivència de "Sant Llorenç", "Sant Joan", "La Creu", i "La Glòria. I la correcció del carrer del Rosari, doncs estaria molt millor i seria més expressiu si fos "De la Mare de Déu del Roser".

3. Cabuda en la possible nova retolació dels carrers, dels noms d'aquest bugerrons que han deixat petjada: L'Obrer Miquel Tortella (S. XVI), Mn. Vicenç Payeras (1659-1715), L'Amo En Bernardí de Son Costa (1889-1965), entre d'altres.

4. El major homenatge que podem retre als nostres artesans seria el dedicar-los-hi un carrer. Així hi podria haver el "Carrer dels picarolers", "Carrer dels cullellers", "Carrer dels Músics", "Carrer dels sabaters", etc.

5. No podem oblidar a un nivell nacional, al Rei En Jaume El Conqueridor, Mn. Antoni Maria Alcover, Llorenç Ribes, Miquel Costa, etc.

També demanam que sien indicats d'una manera o altra el nom d'alguns barris o carrerons determinats per la tradició popular, amb el propi topònim de cadascú: Es Revellaret, Sa Tafona, Son Paulo, Camí d'Es Maiol, etc.

PROJECTE DE NOMENCLATURA DELS NOSTRES CARRERS

Pensam que no cal insistir en què els nous retols han d'estar escrits en la nostra única llengua que empra el poble: la llengua catalana. Aquests per tant, podrien esser els nous noms dels carrers de Búger:

Calle General Franco	= Carrer Major
Calle José Antonio	= Carrer de Sa Carretera
Calle General Goded	= Carrer Rei En Jaume, el Conqueridor (31 desembre 1229)
Calle Calvo Sotelo	= Carrer de l'Esperança
Calle Cervantes	= Carrer d'Es Puig
Calle Castillo	= Carrer d'Es Castellet
Calle Levante	= Carrer d'Es Llevant
Calle Poniente	= Carrer d'Es Ponent
Calle Ramón Llull	= Carrer Beat Ramon Llull (1233-1314)
Calle Mascaró	= Carrer des Batle Antoni Mascaró
Calle Sol	= Carrer des Sol
Calle Molinos	= Carrer des Molins
Calle Rosario	= Carrer de la Mare de Déu del Roser
Calle San Lorenzo	= Carrer de Sant Llorenç
Calle San Juan	= Carrer de Sant Joan
Calle Agua	= Carrer del Poeta Miquel Costa i Llobera (1854-1922)
Calle Escuela	= Carrer de s'Escola
Calle Pozo Nuevo	= Carrer d'Es Pou Nou
Calle Cruz	= Carrer de la Creu
Calle Sacristán	= Carrer de Mn. Vicenç Payeras Estrany (1659-1715)
Calle Cura	= Carrer de l'obrer Miquel Tortella (S. XVI)

(Acaba a la pàgina 10)

Es poblat talaiòtic d'Es Puig

UNA INCOGNITA

Ens hem referit fins ara dins un terreny més o manco segur i sòlid degut a les investigacions i opinions de persones no profanes en la matèria¹.

Començam ara a entrar dins el camp de la mera especul·lació i de la conjetura, ja que lo que anam a tractar no consta a cap llibre i desconec si qualcú s'ha entretengut a investigar-ho. Pareix, però, que per al moment cap persona docta en la matèria o ciutadà normal ho hagi tractat, si ho ha fet, el seu treball no ha vist la llum pública al menys que noltros sapiguem; encara que darrerament he sabut que consta, a una espècie d'inventari editat per l'antic Ministeri d'Educació i Ciència, un poblat talaiòtic situat a Búger, que sembla esser aquest al qual me referiré. L'esmentat inventari tant sols l'anomena no explicant res referent a ell².

La nostra tasca es reduirà simplement a descriure d'una forma lo més aproximada possible el que hem vist, i si feim cap tipus d'afirmació serà basant-nos en lo que realment existeix.

No ens volem plantar aquí com a entesos en la matèria, tan sols volem constatar l'existència de certes coses i comparar-les amb altres més o manco parel·les, ja fa estona descobertes, de les quals es coneix l'origen, història, etc.

Ens referim a l'existència d'un hipotètic poblat que per les seves

característiques pareix talaiòtic (Edad de Ferro) que el podem situar dins el primer mil·lenni abans de Crist (segles VIII, VII-II), època en la qual Mallorca es va veure coberta per una sèrie de poblats rodejats de murades a mode de castells medievals, degut principalment a la inseguretat de l'època. Es destaca en referència a aquestes murades el que estassin formades principalment per pedres ciclòpees, de gran pes i dimensions³.

Uns mil anys separen l'inici de la cultura del bronze de la cultura talaiòtica. D'una via pacífica es passa a una vida marcadament de caràcter militar, d'aquí els recintes amurallats; hom creu també en l'existència d'hostilitats entre les distintes tribus insulars.

SITUACIO

Sortint de Sa Plaça, prenent el carrer d'Es Puig i voltant al darrer cap de cantó a l'esquerra —lloc que és conegut popularment amb el nom de cantó d'En Barbut— ens trobam situats al camí de ca'n Barri; un centenar de metres més avall hi ha les darreres cases del nucli urbà. Arribam poc després a una mitja curva i a la dreta s'aixequen damunt i darrera una paret esbeldregada a trossos, unes frondoses i exuberants plantes que a l'estiu donen ombra, verdor i frescor al camí. De tant en tant i entre les esmentades plantes hi ha qualche garroverot de soca gruixada i níviosa, formant tot el conjunt pintoresc i exòtic a la vegada, que sembla a estones esser un túnel vegetal. Per aquesta zona s'hi troben situades les heretats conegudes amb els noms de Es Puig d'Alluny, Sa Sorteta (a s'altra banda de camí), Ca'n Bous, etc.

Es precisament aquesta paret la que es creu pot formar part d'un complex talaiòtic, i així pareix que ha de ser i perquè així ho evidencien unes pedres monstroses perfectament col·locades a l'estil com ho feien els homes de la cultura talaiòtica.

PER ACABAR

Record, que no fa massa anys a resultes d'una forta tempesta, es precipità damunt el pis del camí una d'aquestes pedres esguerrant-se en part la vetusta estructura del mur fou retirada poc temps després i posteriorment la dugueren a un lloc desconegut. Podria esser casualitat, i de fet pot esser que ho sigui, el fet de l'existència d'una paret o mur d'aquestes característiques degut a què està situat devora el camí, estenint-se paral·lelament a ell. Però arriba un moment que la paret fent un canvi brusc es desvia del camí i segueix, sempre en les mateixes característiques; no és ben recta sino que fa revolts estones i estones pareix que desapareix. Hi ha trossos que sembla sortir de davall terra.

Me contava fa poc temps un company camperol que sovint llaurava un bocí de terra que té per aquells indrets, que cada vegada que passa amb l'arada per un determinat cantó enganxa unes pedres que romanen davall terra i que en certa ocasió n'atregueren una que estava ben tallada i era d'un gran pes.

M'he fixat que per aquella zona, no molt alluny d'aquest mur, s'hi troben esteses en terra pedres que coincideixen en la descripció que em va fer aquell company meu.

Un dels obstacles principals, per no dir el primordial, és el fet de què no si haguin trobat restes arqueològiques, ara que també hi ha que dir que molt possiblement tampoc se n'han cercat.

¹ Al darrer número de Diari de Buja, Setembre 1979, me referia a Sa Cova de Sa Mata de Ca'n Mossenya.

² "Secuencia cultural de la Prehistòria de Mallorca" de Manuel Fernández Miranda. Tomo XV. Me l'ha deixada En Rafel Reus Ríos.

³ P. Xamena. Història de Mallorca.

Les obres de l'Església

La restauració de la capella de Sant Josep i la millora del campanar, passaran a la posteritat com a les dues obres claus de l'Església de Búger realitzades aquest any 1979.

Els bugerrons una vegada més, hem demostart l'afecte que tenim a la nostra Església, dedicada a Sant Pere. Estima que ha estat la constant al llarg de la nostra història, com canten molt bé el "Goigs" del nostre Patró:

"Si d'antic el nostre poble
tan bell temple va aixecar,
ho va fer amb un cor tan noble
que tot ell hi posà mà;
mentre's tant contribuïa
amb llimosnes i suor..."

LA CAPELLA DE SANT JOSEP

Una de les capelles més garrida i preciosa de la nostra Església no hi ha dubte que és la de Sant Josep. Formositat que li ve donada per la significació històrica i afectiva que té per a tots els bugerrons.

Ressenya històrica:

No sabem on es troben els primers indicis de culte a Sant Josep en el nostre poble. L'arrel més antiga que tenim és de mitjan segle XVII, concretament de 25 de juliol de 1648, on trobam en el "Llibre de talls", foli 58, que es guarda a l'Arxiu Parroquial, aquest escrit: "...per lo colecte de la Benedictio de Sant Joseph, per offer-ta, 3 sous..."

Ara bé no sabem si això fou per a la imatge que actualment posseïm, encara que el suposam. A més a un foli que hi ha arrencat dins l'esmentat llibre hi ha una relació de tots els obrers de les obrieres de Búger des de 1680-1685. En ell ja surt San Josep i el seu Obrero, Damià Payeras de Vicenç. D'aquí podem deduir, amb tota certesa que ja en aquesta data —encara hi ha la primitiva Església— existeix l'Obreria de Sant Josep.

Anys més tard i ja acabada la fàbrica de l'Església actual (1694-1718), per enllà de 1786, aleshores vicari de Búger Mn. Bernat Simonet i obrers En Bartomeu Siquier i Antoni Capó bastiren les obres de la capella. Compren pans d'or per daurar-la així com el retaule barroc, posen els jaspis de collar i componen la corona dels dos àngels que actualment hi ha damunt el nínxol a cada banda del

llenç de Santa Bàrbara. El mestre encarregat fou l'Amo En Joan Muntaner i el benefactor D. Miquel Capó, capità Menor.

L'any 1803, adquireixen la llàn-tia i el penó. També són d'aquesta època els llenços que hi ha a cada costat, de Sant Joan de Malta i de Sant Félix de Valois.

Fins els anys 1940 els devots de Sant Josep estan distribuïts en dues branques: Associació i Obreteria, la qual cosa fa suposar que no era poca la devoció que els bugerrons sentien envers del patriarca Sant Josep. Organitzaven l'exercici del set Diumenges de Sant Josep, la novena i la festa del titular amb ofici Major i solemne processó.

Des de fa molt de temps el retaule d'aquesta capella es troba en una situació gaire be' crítica, accentuant-se aquestes darreres dècades, doncs la formiga blanca s'havia apoderat d'aquest valuós tresor. Abans d'arribar a aquest dolorós moment el Consell de l'Església de Sant Pere de Búger, encapçalat per el seu Rector Mn. Jaume Puigserver, assessorat per la Comissió Diocesana d'Art, hi ha volgut posar remei.

El treball desinteressat d'En Jaume Alzina, Marques, envarnissador; d'En Pere Amengual, Rovell, fuster; i de fra Joan Bisbal de Sant Francesc d'Inca, aixó com d'un bon enfilai de bugerrons feu possible que el passat dia dinou de març, festa de Sant Josep es pogués celebrar la restauració d'una obra per la qual tant treballaren els nostres avantpassats i que nosaltres no podem menysprear.

LA REFORMA DEL CAMPANAR

Feia molts de mesos, per no dir anys, que es parlava de la necessitat d'aquesta millora. L'anterior Junta econòmica, en temps del Rector Mn. Joan Pastor i Plomer i l'Amo En Pere Antoni Rotger, Serrano, any 1970 es proposà com a objectiu prioritari el Campanar (Full Informatiu, n.º 1, desembre 1970), però "morta Na Linda, morts es quissos"; amb la mort de l'Amo En Pere Antoni —estiu 1972— tot s'acabà. Ara després de quasi dos anys de rodatge del Consell de l'Església s'han acomplit els desitjos urgents i necessaris.

Ressenya històrica:

La construcció del campanar es

degué efectuar l'entremig de l'acabament de la fàbrica de l'Església (1718) o anys després. La poca documentació de què disposam no ens és suficient per a explicitar la data. A les darreres planes del "Llibre de la Obra de la Iglesia" trobam aquesta despesa: "...mes se ha entregat a Miquel Siquier Aloy, per el valor de una porta ab pañy i clau per el caragol, 20 sous"; no hi ha dubte que es tracta de la porta de la capella de Ses Campanes que dóna al caragol del Campanar. ¿Estaria ja construït el campanar, o simplement hi havia l'escala? Suposam que la construcció es dugué a terme a mitjan segle XVIII, doncs malgrat la data d'acabament de l'actual Església sia 1718, sabem que les obres es continuaren; deducció que feim de les despeses que es donaven de molta consideració, sobre tot per enllà de 1759. Un altre fet que ens du a pensar-ho és la inscripció que porta la campana petita "Iesus Maria Joseph, 1794, Juan Cardell y Rebassa"; data molt significativa.

L'Arxiduc Lluís Salvador a la visita que feu a nostra vila al voltant de 1880 el descriu així; "...el campanario que está a la derecha de la fachada lisa, es una torre cuadrada con dos ventanales ojivales a sus lados y un ramate en pirámide con las piedras de sus aristas salientes". (Los pueblos de Mallorca, tom. VI, pàg. 159). Fins a l'any 1918, data en què hi pega un llamp, damunt la punta hi ha havia una creu de ferro d'uns tres metres, amb les claus de Sant Pere i una fletxa-penell (cast.= veleta). L'any 1949, en temps del Rector Pastor hi fan la mitja volta interior de marès.

Ultimament la humitat i l'abandó havien posat el campanar en un estat delicat. Hi havia hagut desprendiments d'alguns maressos de la punta, els clivells se veien d'enfora..., tot això feia que no es passàs amb seguretat per damunt Es Sagrat.

En un parell de mesos "Construcciones Arroyuelo Osaba", ha duit a terme aquesta difícil reparació. Després s'ha instal·lat un paral·lamps amb un diàmetre suficient per a guardar tot el poble de perills. El pressupost que pujava a mig milió de ptes., s'ha pogut afrontar gràcies a la col·laboració desinteressada dels veïns.

JOAN PONS I PAYERAS

La nit de les Verges, malmessa

No hi ha cultura damunt la terra que l'home no cuidi els detalls d'afecte, estimació i simpatia envers de la dona; i no solsament les cuida sino que les potencia fins a tal punt que aquest conreu esdevé conatural de l'estimat cap a l'estimada i al revés encara que d'altres maneres i formes.

La nit de les Verges era una d'aquestes vesprades que utilitzaven els festejadors, i fin i tot els bulliciosos i gatzarosos, per retre un record amorós a les seves al·lotges, amigues, veïnades, etc., mitjançant serenates, cançons romàntiques, enremades de murta, canyes verdes, flors i cossiols. No poques vegades eren corresposts per l'estimada amb plats de bunyols o altres llepolies.

A Búger, però, donat el nostre caràcter acollidor i festiu, antany perllongaven aquest afecte a tot el poble, fent d'ell una enremada d'un cap a cap de carrer. Quan s'aixecaven els nostres avis per anar a les seves finques trobaven la majoria de cases que hi havia fadriquetes —suposades verges—, ben adornades i el carrer Major fins a n'Es Puig endiumenjat que ni en bon dia del Corpus feia més bona planta.

Aquesta originalitat del nostre poble —de decorar els carrers— no solsament era d'admirar sinó que calia afavorir-la per part de l'Ajuntament i demés entitats de caire cultural. Mes amb el temps es va anar degradant, arribant a fer-se desastres, a cometre's barbaritats, com podia esser: anar pels coralls i rompre la meitat de cossiols, portar carros o carretons, cadires, corriolets, etc. Antany la matinada de les Verges aparegueren davant la Sala una col·lecció de sacs de garroves que provocaren reaccions molt violentes per part de certes autoritats.

Enguany la reacció de la primera autoritat municipal ha estat la publicació d'un ban prohibent l'adornar els carrers amb cossiols, encara que si amb murta, canyes i altres plantes silvestres.

No recolzam ni podem recolzar que es causin desperfectes a la propietat d'altri, la qual cosa és propi de gent inculta. Però tampoc creim que de cop i resposta es vulgui negar una tradició que ja fa molts

PERSONATGES D'AHIR

JOAN TORRES GOST
(1901-1979)

Nat a Sa Pobla a principis de segle, realitza els estudis superiors a Montisó i a l'Institut Beat Ramon Llull de Ciutat de Mallorca, passant després a la Península per iniciar els estudis de medicina. Cap a l'any 1923 aconseguí premi extraordinari en Llicenciatura, treu el n.º 1 a unes oposicions a la Sanitat Militar, entrant de metge de guàrdia a l'"Hospital del Rey", de la Capital de l'Estat Espanyol, per a arribar després a exercir el càrrec de director al llarg de dues dècades.

Per enllà de 1928 se'n va a Alemanya per investigar damunt la tuberculosi, publica articles a diverses revistes sobre el tifus exantemàtic, descobridor de la "febre de Malta", organitza el Servei Estatal de Poliomelitis. Tot això feu que el seu prestigi ultrapassàs les fronteres.

Però si això té importància per a tots els mallorquins, moltíssima més ne té per a tots els bugerrons l'afecte que Don Joan, "Es metge de Sa Torre", mostrà sempre envers de la nostra Vila, venint a estiuar-hi més d'un quart de segle al molí que tenia i estant molt atent a les necessitats del poble, entre ells la penúria de l'aigua els mesos d'estiu.

A principis dels anys 60 essent batle de Búger D. Joan Amengual Bennassar, el Doctor Torres Gost aprofita les bones relacions que tenia amb algun Ministeri per a demanar una ajuda econòmica, la qual serviria per a posar en funcionament les obres d'Es Pous.

El nostre poble, per tant, té molt que agrair a aquest bon home. De no haver gestionat a Madrid, no sé si Búger hagués estat un dels primers pobles de Mallorca en quant a tenir solventada la xerxa d'aigües potables.

Ja retirat dels seus quefers mèdics es dedica a escriure les seves memòries. "Medio siglo en el Hospital del Rey", i "La saga de l'aigua", entre d'altres, són unes de les millors obres que ha escrit. Morí a Madrid el 14 de Març de 1979.

JOAN PONS BUADES

d'anys va arrelar dins Búger, esdevenint l'única nit que tenen al llarg de l'any els joves bugerrons per a divertir-se.

Pensem que encara que en lloc de molestar una mica val la pena cui-

dar aquesta tradició que es dona una volta en l'any i que, sens dubte forma part de la nostra cultura.

PERE SIQUIER ALEMANY
BERNARDI AMENGUAL CAPO

CASA DE LA VILA DE BÚGER

La Casa de la Vila

Búger és un dels pocs pobles de Mallorca que no ha tingut problemes econòmics després de les eleccions democràtiques municipals que tingueren lloc després de més de 40 anys.

No vull dir amb això que no hi hagi hagudes estirades i amollades, entre les dues candidatures, que figuren en el nou Ajuntament, lo qual és ben lògic, els centristes i els independents no volen donar el seu braç a tòrcer en certs temes, ja que cadascú creu poder-ho fer millor que l'altra.

Però deixem que siguin ells que discuteixin en els plens, i que lo que s'acordi sigui sempre en bé de la nostra estimada vila.

Com a demostració de què nostre Consistori ja ha entrat en rodatge, anam a donar unes dades que creim són d'interés de tots els veïns:

1. Per abans de Cap d'Any ja estarà acabada la depuradora de la part Sud del poble i endemés ja haurà entrar en funcionament, la de la part Nord, segurament quedarà acabada dins el primer trimestre de l'any qui ve.

2. Abans de Nadal estaran col·locades totes les faroles (tipus gas) en tot el casc urbà.

3. També abans de final d'any haurà quedat asfaltat el Camí de Gaieta, situat entre els torrents de Búger i de Sant Miquel, amb el

qual es donarà per acabat l'asfaltament de quasi tots els camins de Búger.

4. El Carrer d'Es Llevant està arribant al seu fi i es d'esperar que molt breument es podrà transitar per ell, després de la gran reforma de que està essent objecte.

5. El Camp Municipal d'Esports serà il·luminat, per això ja es compta amb el pressupost aprovat.

6. Per a principis d'any nou donaran inici a les obres de millorament de lo que serà la nova Plaça de Sant Pere.

7. El carrer del Rosari i d'Es Castellet també és d'esperar que molt prest canvin de fesomia ja que el projecte d'arreglament està pràcticament acabat.

Per a tot lo exposat l'Ajuntament compta amb 2.118.254 ptes. que li han estat concedides pel Consell General i altres organismes oficials, més 647.750 ptes. que tindrà que aportar el poble.

El aquest pressupost general de 2.766.004 ptes. estan inclòides algunes partides ja gestionades per l'anterior Batle, Rafel Reus Ríos.

No obstant crec que és el nostre deure felicitar a tots aquells que han treballat, a fi de què lo exposat es pugui dur a terme com més prest millor; en especial al Sr. Batle, Miquel Amengual, i al responsables de la Comissió d'Hisenda, Sebastià Capó.

COMISSIONS INFORMATIVES

Comissió de Cultura i Esports

D. Jaume Cladera Pastor
D. Pere Pau Ferrer Alemany
D. Bernardí Amengual Capó

Comissió d'Obres

D. Pau Buades Payeras
D. Andreu Tortella Saletas
D. Pere Florit Pasqual

Comissió d'Urbanisme i festeigs

D. Bernardí Amengual Capó
D. Pere Pau Ferrer Alemany

Comissió de Govern

D. Pere Pau Derrer Alemany
D. Bernardí Amengual Capó

Comissió de Sanitat

D. Antoni Torrens Siquier
D. Andreu Tortella Saletas

Comissió d'Hisenda

D. Sebastià Capó Cerdà
D. Jaume Cladera Pastor

MOVIMENT DEMOGRAFIC

Segons pareix i ateses les dades que ens han estat facilitades, pareix que el moviment demogràfic del nostre poble aquest any ha estat molt pobre.

En data de 21 de desembre ha estat el següent:

Matrimonis	1
Naixements	
Nins	4
Nines	4
Defuncions	
Homes	4
Dones	7

Les dades aquí exposades ens han estat facilitades pel Batle, al qual li donam les moltíssimes gràcies.

Esperam que en la nostra pròxima informació poder donar-los la grata notícia de que es pensa dedicar qualche cosa a la Cultura, fins ara completament oblidada pels Ajuntaments.

M. P. B.

Amb admiració i respecte

"Diari de Buja", tot un títol, dintre dels milenars que rodolen, un més dels que integren el món dels mitjans de comunicació i un punt més també a afegir a aquesta força coneguda com el quart poder.

La premsa informativa té moltes formes de procedir a la informació. Se diu que moltes notícies són adulterades, altres omplen les planes amb articles literaris, n'hi ha que segueixen amb la seva característica solera en matèria de informació i sens oblidar les que del sensacionalisme ha fet la seva base principal informativa.

"Diari de Buja", tot i essent de pretensions moderades i un butlletí de informació trimestral, dedicat a la comunitat de la vila on s'edita, té una bona actuació, doncs, relata entre altres articles, molt dels fets diguem-ne històrics i d'altres del viure quotidià d'anys enrera, entre els comentaris més destacables. No obstant acceptant tot el seu valor informatiu, i partint de la senzilla raó que cada edició del diari, constitueix un comentari que amb el temps es convertirà en història, s'hauria de mirar, per acompletar la informació, de no deixar de banda els actes més importants que al llarg del trimestre s'han realitzat ja sigui d'ordre polític, esportiu, cultural, social, religiós, etc., que els constitueixi al llarg del temps, en un document d'indubtable valor, i que endemés recordará als majors i l'ensenyará als joves. D'aquesta forma la missió del "Diari de Buja" apart d'esser aconplida, serà més completa, i al mateix temps més garanties de supervivència tindrà, ja que els modestos diaris de petites localitats solen ésser curts de vida al limitar la missió d'omplir el contingut a un grup de persones que solen començar-ne moltes en un principi a la llarga queden reduïdes a un grup mínim.

Enmig de totes aquestes petites coses, fàcils de solventar, hi ha que destacar que com a publicació modesta, entre el seu contingut, en lo que pot ésser un mitjà de comunicació social informant la història als seus moradors, combatre l'analfabetisme històric, fugint de sensacionalismes, i el que és més important, escriure la història d'una senzilla i agradable comunitat, que en aquests difícils temps, és trobar una agulla en un paller. Diari de Buja, pot tenir llarga vida, si se li dedica unes petites hores de treball, com si fos una oració. Al transcurs dels anys quan es llegeixi, endemés de fer-nos riure, amb estima, sentirem un profund respecte per l'excel·lent legat que els nostres avantpassats ens deixaren.

DANIEL

Sobre la nomenclatura dels nostres carrers (Ve de la pàg. 5)

Calle Santo	= Carrer de Mn. Llorenç Riber i Campins (1882-1958)
Calle La Puebla	= Carrer de Sa Pobla
Plaza Victoria	= Plaça de la Constitució
Plaza Gloria	= Placeta de la Glòria
Plaça de Sant Pere	= Plaça de Sant Pere
Calle Horno	= Carrer d'Es Forn.

De cara als altres carrers o troços de carrers que encara no tenen retolació, aquests podrien ésser els seus noms:

Carreró des Segai	= Passeig de Mallorca
Carreró Ca'n Toni Mandol	= Carrer d'Es Picarolers
Carreró de Ca's Magarro	= Carrer d'Es Cullerers
Carreró de Ca'n Morreu	= Carrer d'En Bernardí Amengual de Son Costa (1889-1965)

Carreró de Ca'n Catxetq
Camí de Sa Sortera

= Carrer dels Músics
= Carrer de Mn. Antoni M.ª Alcover i Sureda (1822-1932)

Aquest és el desig de l'Obra Cultural Balear a Búger que exposa públicament, i en especial als membres del Consistori bugerró, de veure reinstaurar el noms històrics i populars a les places i carrers de Búger que el poble, gràcies a Déu, sempre els ha mantingut vius i estimats.

L'OBRA CULTURAL BALEAR A BUGER

Búger, 28 setembre 1979

Ahir, avui i demà

Ahir: Fa uns seixanta anys que vivia a Búger l'Amo En Joan Rafalino, que aleshores estava llogat de garriguer a la possessió de Son Vivot. En aquest entremig enviudà i poc temps després es tornà a casar; al dia següent d'haver-ho fet, de bon matí, s'incorporà a la feina. En arribar a les cases de Son Vivot, els amos i els companys de treball, li oferiren una mica de festa.

Un d'ells començà a dir-li. "Què és vera que vos heu casat?"

Ell li contestà: "Clar que si. Que hi teniu res a dir?"

No l'Amo En Joan", -fou la resposta dels demés, "però ens agradaria que en poques paraules ens diguessiu, com va ésser, què féreu i on ho féreu.

I l'Amo En Rafalino, encara que fos un bon home que no sabia ni llegir ni escriure, com era molt corrent a aquell temps, no tingué pels a sa llengua per contestar-los en poques paraules lo que semblava que volien saber:

"A les deu me vaig casar
a les onze me colgava,
i a les dotze ja tirava
es mariner a la mar".

Avui: Fa un parell de setmanes, mentre En Jaume Rom repartia el darrer número del "Diari de Buja", un regidor de l'actual Ajuntament advertí al nostre repartidor que la propera vegada que el veges repartir el diari l'ablani-ria i li rompria tots els exemplars; a la vegada li digué que ho fés arribar a un determinat company del grup de redacció.

Hi ha que veure el grau de cultura d'aquest regidor, només faltaria que el fessin president de la Comissió de Cultura?

Que quedi ben clar que el diari no és obra d'una sola persona, en ell n'hi treballen moltes que no s'acovarden tan fàcilment.

REDACCIO

Ara fa 100 anys

Quel semanari "L'ignorancia" en el n.º 3, pàgina 4 del dia 5 de juliol de l'any 1879, publicava un article firmat per Pere Bujarro, que deia així:

Señòs Redactòs des nou setmanari tot los sia enhorabòna á voces ignorancias, qu'han tengut eyma y coratje per di la veritat en mallorqui pagés. Sa seva revista desilustrada ha fet fanatisme en aquest poble, que recorda amb orgull havé estat es primé, despues de Palma, que dara es seu nom a un periòdich; y axò que may ha pretengut esse una segona capital, en aquesta illa. Déu los conservi es delit; y desde avuy, màniguen y despònguiguen de seu corresponsal qué s'ofereix a pendre de cor es seus articles freschs y saborosos còm à figues Bordissots en rompe s'aube.

PERE BUJARRO

Buja 26 Juny de 1879

Resposta: —L'ignorancia, no se paga de pòrros fuyes. Si agrada bé; y si no agrada, milló. Corresponsals no n'heu de mesté tampoch; perque mos sòbra Es Cabal y es recapte per ompli ses planes. Y quedam entesos, fins altre orde. Deu vos conservi es tox, etc., etc.

Devant lo exposat vui demostrar que fa 100 anys a n'es nostro poble ja hi havia "brusqués" que s'interessaven per escriure en qualque periòdic, ja que a en aquell temps eran pocs es "brusqués" i moltes ses figues "bordissots" i avui son molts es "brusqués" i poques "ses figues".

◆

Ara fa 50 anys

El dia 14 d'octubre de 1929 es produí un incendi el predi "Es Rafal de Ca'n Mascaró", propietat de Doña Magdalena Frau del terme de Búger. No hi hagué que lamentar-hi víctimes si be les pèrdues foren de certa consideració.

El mateix any, 1929, tingué lloc a Barcelona l'Exposició Internacional. Amb motiu de tan faust aconteixement un bugerró propietari del conegut café de Ca'n Tofol Guixa i del taller de sabates que ell mateix dirigia tingué la idea

DIARI DE BUJA

NECROLOGICA

Joan Capó Fiol

El passat dia 8 i a l'edat de 50 anys deixà d'existir el nostre bon amic i soci de l'O. C. B. Joan Capó Fiol.

Company afable, que sabia fer-se simpàtic a tots quants el tractaven, bona prova d'això fou la gentada que acudí al funeral, uns dels més concurrts que es recorden en el poble.

A tots els familiars i en especial a la seva esposa i a tots els seus fills, el nostre més sentit pesame.

Que el vegem en el cel.

O. C. B.

AVUI

Espiga daurada per la gràcia
que recollir m'ha fet a mi somriure;
petjades dibuixades,
memòries recordades,
t'ombrívola presència dormida.
Ton entorn senzill, dret,
marginat de tota espina funesta,
no te lloc, ni fred, ni vent ni tempesta;
ton ser fet immortal,
ta gràcia ha fet del mal:
lloances enremellades de festa.
El matí, amarat per la roada
de la finesa pluja,
de l'hermosura d'alba,
de tardor, de la diada caiguda,
de la nit, de la foscor benivolguda:
cants, poemes d'amor.

BERNAT FORTEZA

d'organitzar una excursió a Barcelona, a fi de poder conèixer la capital catalana i recórrer detingudament tot el llarg recinte de l'exposició, que tant de ressò tingué en el món sencer.

En aquesta excursió també hi preniren part els fills de l'Amo En Cristòfol Bennàssar: En Bartomeu, Cristòfol i Joan. En Miquel Sampol, de Ca'n Xorc; En Llorenç Soler, de Ca's Moliner; En Miquel Capó, de Ca'n Porret; En Llorenç

Reus, de Ca'n Reus; En Joan Alemany, de Ca'n Julià; En Miquel Capó, Aloi; En Jaume Bennàssar, de Ca'n Guixa i En Llorenç Capó, de Ca's Mut, foren dels qui hi formaren part.

A la tornada no foren pocs els comentaris i anècdotes a contar. De tots ells avui solament n'hi ha 5 per a contar-lo: En Xorc, Es Moliner, En Reus i En Joan Guixa.

MIQUEL PERICAS

Els 3 equips que defensen els colors del Club ACYC del nostre poble, en el segon any de fer-lo de forma oficial, poden donar-se per satisfets, ja que la seva classificació no pot ser millor. Els infantils en primer lloc del seu grup i els juvenils i els de 3.ª preferent, van situats entre els cinc primers dels seus respectius grups.

La nostra felicitació a tots els jugadors i directius i a veure si a l'acabar la temporada podem cantar l'"alirón".

REDACCIÓ

100 anys d'història del nostre poble

Amb aquest suggestiu i interessant títol, anam a celebrar, si Déu ho vol, una magna exposició fotogràfica que tindrà lloc durant les festes patronals de Sant Pere, el pròxim any 1980.

Convidam i pregam a totes aquelles persones que tinguin fotografies que estiguin relacionades amb algun personatge que s'hagi destacat en alguna faceta de nostre poble, grups de persones a qualche acte celebrat a Búger al llarg del present segle, que tinguin la amabilitat d'oferir-nos els originals per a poder ampliar-los en tan important acte cultural.

A totes aquestes persones que ja ens n'han facilitades, moltes gràcies. Per a més informació i detalls, poden dirigir-se a: Bernardí Amengual, Antoni Matías, Bartomeu Amengual, Joana Escalas, Miquel Pericàs.

OBRA CULTURAL BALEAR A BUGER

BON NADAL I UN FELIÇ ANY 1980

desitjam a tot el nostre poble:

a les autoritats democràtiques i a tots els amics i col·laboradors,

a tots els que llegeixen els nostres escrits

i, especialment a tots els qui treballen

per la nostra cultura i, finalment,

a la gran família que formam l'Obra Cultural Balear.

